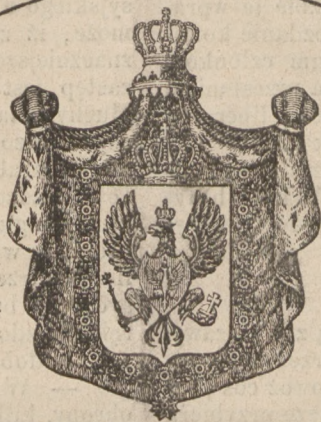

GAZETA W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

PRZEDPŁATA:

ćwierćrocznie dla miasta Poznania 1 Tal.
20 Sgr. na całe Prussy 2 Tal.

INSERATY:

1 Sgr. 3 Fen. od wiersza na 1 szerokości
przyjmują się tylko w Ekspedycji.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornej W. Deckera i Spółki w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny: N. Kamiński w Poznaniu.

Telegraficzne wiadomości Gaz. W. Ks. Pozn.

Wrocław, 4. Lutego. — Wrocławska gazeta pisze z Warszawy, że powstańcy stoją pod trzema dowódcami, w augustowskiem pod pułkownikiem Jelikiewiczem, byłym adjutantem Garibaldego, w okolicy Rawy (okręg warszawski) pod hr. Tyszkiewiczem, w lubelskiem pod Frankowskim. Równie znaczna jest siła w radomskim.

Warszawa, 5. Lutego. — Z rozkazu cesarza ma rada stanu różnemi zająć się projektami, celem zaprowadzenia ulepszeń w administracji Królestwa. W Płocku osądził sąd doraźny 18 powstańców, dwóch w skutek tego rostrzelano.

— Szląska gazeta pisze, że powstańcy na kolei warszawsko-wiedeńskiej wiele mostów spalili, przez co komunikacje na dłuższy czas przerwane zostały. Powstańcy chcieli zabrać wczoraj kasy w Sosnowicach, ale podobno celnicy nadgraniczni wywieźli je do Prus.

Madryt, 3. Lutego. — Na wniosek Valera o uznanie Włoch odpowiedział minister spraw zagranicznych Serrano, że uznanie Włoch zawisło od sprawy rzymskiej. Poczytuje jedność Włoch za trudne i wątpi, aby katolicka Hiszpania pochwaliła wniosek Valerego. Przypomina ojca Wiktora Emanuela, który przez 7 lat nie chciał uznać Izabelli królową. Nie wypiera się podobnego postępowania względem Wiktora Emanuela, ale nie przyznaje, aby Hiszpania szła za polityką Francji.

Berlin, 5. Lutego. — Najj. Pan raczył nadać pułkownikowi poza służbowemu Neulandowi w Trewirze order korony królewskiej 2ej klasy, a zamianować sędziego powiatowego, zastępcę landrata i dziedzica Brauchitscha landratem drugiego jerychowskiego okręgu, w obwodzie rejencji magdeburgskiej.

Berlin, 4. Lutego. — Komisya adresowa izby panów ukończyła swoje zadanie i poleca poniżej zamieszczony adres, nad którym rozpoczyna się jutro przed południem o godz. 11 in pleno rozprawy. Do komisji nie wybrano ani jednego z reprezentantów miast i uniwersytetów. Spodziewać się należy, że mieszczańscy członkowie izby panów, lubo pozostaną w mniejszości, przybędą bez wyjątku na posiedzenie i niezechcą się ograniczyć na biernym oporze.

— Izba panów odbyła w dniu 3 Lutego w południe o godzinie 12ej posiedzenie, na którym pp. baron Gaffron, Plötz, hr. Rittberg, poparci przez 54 członków izby, złożyli następujący wniosek: »izba panów zechce uchwalić, ażeby dołączony adres przesłać JkMości. Powody: Stan kraju.«. Projekt do adresu brzmi:

Najpotężniejszy i t. d.

Izba panów uważa za swój obowiązek, tylko w szczególnie ważnych chwilach życia publicznego zbliżać się do WKMości z bezpośrednim wyrazem swych uczuć.

Jesteśmy tego przekonania, że obecna chwila jest taką, która nas usprawiedliwi, jeżeli sobie pozwolimy z najgłębszem uszanowaniem z prerogatywy tej korzystać.

Tak więc występujemy przed WKMości w świadomości niezłomnej wierności, uznając, im trudniejszym jest załatwienie niektórych kwestji polityki wewnętrznej, za tem większy nasz obowiązek, połączyć się w patriotycznym poświęceniu około WkMości.

Powołane do współdziałania w prawodawstwie czynniki znajdują się w konflikcie, który powstał, podczas kiedy każdy z nich wykonywał co do formy prawo wedle formy mu przysługujące.

Niezaprzeczalnie może wedle artykułu 62 konstytucji izba poselska niezwolić na każdy pojedynczy prawie nieuchronny wydatek, zamieszczony w projekcie do prawa dotyczące się budżetu państwa mającym być przedłożonym przez rząd obudwom izbom sejmowym.

Niezaprzeczalnie może izba panów cały budżet odrzucić.

Niezaprzeczalnem jest, że bez dobrowolnego zezwolenia korony żadne prawo do skutku przyjść nie może, a zatem też i prawo dotyczące się budżetu, na którego przyjscie do skutku konstytucja liczy.

Lecz nigdzie konstytucja nie przepisuje, kto przy powstałym nieporozumieniu pomiędzy koroną a jedną lub obiedwoma izbami, lub pomiędzy obiedwoma izbami, z których wedle artykułu 83 konstytucji nie jedna lecz obiedwie cały naród reprezentują, ustąpić powinien.

W innych konstytucyjnych państwach spoczywa faktyczna konieczność ustąpienia korony w takim przypadku w tem, że natychmiast lub w krótkim czasie pozbawioną jest prawnej zasady do pobierania dochodów państwa potrzebnych do dalszego prowadzenia administracji. Pruska konstytucja zatrzymuje dla korony w artykule 109 wyraźnie i niezaprzeczalnie to prawo. Powatpiewamy przypominając sobie obrady, jakie się toczyły przy rewizji konstytucji, ażeby bez tego postanowienia konstytucja przyszlaby była do skutku.

Nie masz zatem prawa, na któremby się jedna lud druga strona oprzeć mogła celem usunięcia konfliktu. Lecz jest wyraz, wyłącznie językowi niemieckiemu właściwy, który panującego w kraju także ojcem kraju (Landesvater) nazywa, a wyraz ten przypomina obowiązek obywatelom państwa, przy wszelkiej samodzielności przy wykonywaniu praw im służących, w panującym poważać zarazem powagę ojcowską.

Nam jest wiadomo, żeśmy obowiązek ten wykonywali.

Najlaskawszy itd.

Kiedyś przy wstąpieniu na tron WK. Mości do Niego się zbliżali, wypowiedzieliśmy jako nasze przekonanie: że w państwie prawnym bezpieczeństwo prawne pierwszym jest warunkiem, że w takim państwie z ludem, którego życie duchowe pod błogosławieństwem chrześcijańskiego uznania rozwinęło się i dojrzało do obfitej samoczynności, obrona prawa jest pierwszym i wspianiem powołaniem króla z bożej łaski, że ręka Jego powinna strzedz dobra i prawa wszystkich we wszystkich warstwach ludności.

Przekonanie to zatrzamaliśmy i istnieje ono nieosłabione.

Przeto odrzucamy daleko od nas myśl, ażeby korona faktycznej swej siły użyła do złamania prawa. Wiemy, że to nie jest przekonaniem rządu WK. Mości. Nie uznajemy także, ażeby położenie rzeczy było tego rodzaju, w którym celem utrzymania tronu lub prawnego bezpieczeństwa obywateli państwa prawo obrony własnej, służące tak najniższemu, jako też i królom, miejsce zajęło.

Lecz prosimy Boga, i ufamy w nim, że on sercami naszego ludu zechce pokierować, ażeby wszyscy szczerzy przyjaciele prawdziwej monarchii, z którą zupełne i samodzielne współdziałanie narodu przy prawnych urządzeniach jego instytucji, zupełna i wolna samodzielna administracja w szcuplejszych kolach i korporacjach połączoną jest i zostać powinna, lubo pomiędzy nimi na zawsze rozmaite zapatrywania się co do innych kwestji będą miały miejsce, jednakże w tem się znów zgodzili: wpływ na losy naszej ojczyzny w ręce tych powierzyć, którzy za pierwszy warunek pomyślności Prus silną monarchią uznają; tuszmy, iż to przekonanie w coraz szerszych kolach się utwierdzi, że tylko umiarowanie we wykonywaniu praw politycznych przez konstytucją nadanych, że tylko poszanowanie i bezpieczeństwo prawa, gdziekolwiek się ono znajduje, tak ze strony rządu, jak ze strony reprezentacji krajowej zabezpieczyć może harmonią pomiędzy czynnikami prawodawczymi, która obydwoma niebezpieczeństwa: anarchią i absolutyzm, ominąć jest w stanie.

Rząd WK. Mości uznał, że aż do tego czasu, w którym taką harmonią osiągnąć będzie można, przedewszystkiem o to chodzi, w obrębie konstytucji i praw strzedz praw korony, siłę obronną Prus utrzymać, w końcu zabezpieczyć o ile możności niewzruszone prowadzenie administracji państwa.

W tem trudnem, lecz nieuniknionem zadaniu wspierać będziemy wedle naszych sił rząd WK. Mości.

Prosimy Boga, ażeby WkMości sił udzielił do trzymania berła wysoko w roztrópnem ręku, jako sztandar, na który wśród walki wszyscy, którzy bezpieczeństwo prawne i wolność pod opieką prawdziwej monarchii chcą utrzymać, wzrok swój zwracać mogli, około którego, zapominając na chwilę pojmowanie swe pojedynczych kwestji politycznych, skupiać się mają z stałą odwagą i ufnością, aby za pomocą Bożą istnie-

jąca kryzys; jakiej żadne potężne, na swą własną siłę wskazane państwo, nie uniknie tylko na dobro naszej ojczyzny posłużyła.

W głębokiem itd. Izba panów.

Marszałek zaproponował, ażeby zaraz po ukończeniu sesji wybrano komisją złożoną z 10 członków celem obrad nad adresem i żeby komisja ta zaraz się ukonstytuowała i swe prace rozpoczęła, izbie je wprowadzić z pominięciem postanowienia, wedle którego sprawozdanie komisji drukowane trzy dni przed obradami nad niem w plenum członkom rozdane być powinno. Większość izby oświadczyła się za przesłaniem królowi adresu, w mniejszości pozostali reprezentanci miast i liberalni, jako też obydwa Camphauseny, baron Diergardt, hr York i inni.

— Onegdaj wieczorem udali się generał porucznik Alvensleben i adjutant skrzydłowy króla, major Rauch, do Warszawy. W kołach dyplomatycznych, jako też i w poselkich twierdzą, że oficerów tych wysłał rząd w misji do w. księcia Konstantego.

Królestwo Polskie.

Warszawa, 2. Lutego. — Do National Ztg. piszą z Warszawy: Z braku urzędowych wiadomości, krążą tu pogłoski o szerzeniu się powstania, które acz w części mogą być przesadzone, jednakowoż coś prawdy zawierają. Utrzymują więc, że powstanie coraz większe przybiera rozmiary i że powstańcy formalne organizują pułki, umundurowane i w broń, piki, kosy, rewolwery itd. uzbrojone. Mówią także o oddziałach konnych, bo wiele nakupowali koni powstańcy, drudzy przybyli na koniach, a wiele też dostarczyli dziedzice. Pod miasteczkiem Węgrowem 6 do 7 mil od Warszawy odległym, ma stać w borach 10,000 ludzi zbrojnych. W kaliskiem, które się zawsze odznaczało patriotyzmem, miały się wielkie masy powstańców zebrać i utworzono i uzbrojono kompletny pułk kawaleryi. Rząd nie jest w stanie przytłumić te powszechne ruchy, ponieważż zamało ma wojska w kraju, bo znaczna jego część stoi załogami w cytadeli warszawskiej, w fortcach Modlinie, Zamościu i Iwangrodzie czyli Demblinie. Ponieważ powstanie wybuchło na wielu miejscach razem, przeto tylko małe oddziały wojska mogą być wysyłane przeciw powstańcom, którzy po każdym spotkaniu cofają się do borów. Równie doniesienia z Petersburga o wysłaniu świeżych wojsk na Litwę i do kongresowej Polski świadczą, że powstanie się rozciąga i na dawniej zabrane prowincje polskie.

— Tenże dziennik berliński donosi, że to co zaszło dotąd, wydaje się tylko poprzedzać jeszcze gróźniejsze zawikłania. Z dwóch bowiem miejsc donoszą, że na czele lepiej uzbrojonych zastępów powstańczych stanęli znane znakomitości, tak pod Węgrowem ma dowodzić hr. Tyszkiewicz, pod Mariampolem, w augustowskim Jelinkiewicz był adjutant Garidaldego. Zaręczają, że Biała jest w ręku powstańców. Są to same pogłoski, które wymagają jeszcze potwierdzenia. Z tego wszystkiego zdaje się wypływać, że powstańcy mają zamiar ciągnąć do kraju zabranego, jak nazywają Litwę, Wołyń, Podole i Ukrainę. Podobno na Łapy uderzyło wojsko, z kąd mieli ustąpić powstańcy.

— Z soboty na niedzielę zaalarmowano załogę warszawską, jak się domyślają dla doświadczenia czujności wojska. W Warszawie panuje grobowa cisza.

— W tych dniach miało wyjść rozporządzenie od namiestnika do naczelników wojskowych, aby tylko wyjątkowo stosowali prawo doraźne na pochwyty powstańców i łagodniej niż dotąd z nimi się obchodzili.

— Upowszechniła się pogłoska, że w pobliżu Warszawy pokazali się powstańcy. W skutek tego miał sam wielki książę Konstanty z silnym oddziałem kozaków w nocy z 1. na 2. Lutego udać się na rekonesans poza miasto, ale nikogo nienapotkano. W dniu 1. Lutego w kościele paulińskim zaśpiewano »Boże coś Polskę,« ale żołnierze miejscy śpiewających aresztowali.

— Gazeta kolońska pisze, że rozpatrzywszy się teraz w faktach, a szczególnie w mowie cesarza rosyjskiego, pokazuje się, że owa mniemana rzeź św. Bartłomieja w Warszawie wcale nie została dokonaną, bo aż do tej godziny Warszawa zachowała się cicho, a co Constitutionnel parzyki prawi, że powstanie w Polsce rozpoczęło się od skrytobójstwa i komunizmu, jest tylko tendencyjnym »wybrykiem. — Czyliż osadzona młodzież w cytadeli a przeznaczona na proskrypcją także jest kumuniścyczną? Powstańcy koncentrują się zwawo w niektórych okolicach, a wedle urzędowego policyjnego dziennika w Radomiu wychodzącego ma się znajdować 6000 uzbrojonych w broń palną pod Szydłowem, między Kielcami i Radomiem, 23 mil na północ wschód od Mysłowic. Tak pisze kolońska, a Donau-Zeitung donosi, że powstańcy uderzyli w lubelskiem na miasto Towasem, pięć rozbili szwadronów kozackich i przepędzili do Galicji wiele stójek kozackich. Widać ztąd, że powstańcy w lubelskiem zostają w łączności z koszykami tarnogrodzkiemi. Najliczniejsze zastępy powstańców stoją w plockiem i grodzieńskim.

Wrocław, 4. Lutego. — Gazeta wrocławska pisze: Most na kolei żelaznej pod Radziwiłłowem 48 stóp długi zupełnie zburzony i przez to komunikacja zupełna między Warszawą a Sosnowicami, rówie jak między Warszawą a Bydgoszczą na dłuższy czas przerwana, aby ostatnią wojska rosyjskiego przez Prusy nieprzewożono. U telegrafów poprzeciano druty i popodcinano drążki. Korpus powstańców pod Olkuszem liczy kilka tysięcy, z których większa część jest na koniach.

Wczoraj odbywały się msze św. po kościołach przygranicznych i powstańcy byli na nich, komunikowali po wypowiedzianiu się i przyjmowali absolucje na śmierć. Dzisiejszy pociąg o porze późniejszej jest tu spodziewany. Z tych tedy powodów korespondencye z Warszawy spóźniać się będą. Komunikacja między Brześciem a Warszawą przerwana, w skutek tego poczta dochodzi tylko do Międzyrzecza. W Biały trzy mile odległej od Międzyrzecza stoi korpus powstańców. W Augustowskiem wszyscy chłopci przeszli do powstania.

— Z pomiędzy znaczniejszych oddziałów czy obozów powstańców

jest jeden w Łappach, stacyi kolei żelaznej w Augustowskiem naprzeciw Białegostoku, gdzie jest fabryka wyrobów żelaznych dla kolei. Powstańcy mają od tygodnia ten punkt w posiadaniu, kuja tam dzidy i małe armatki. Może ich być do tysiąca; broni mają bardzo mało, amunicji jeszcze mniej. Ponieważ dziś z rana przysła depeza telegraficzna do rządu rosyjskiego o oczyszczeniu drogi z Warszawy do Białegostoku, być więc może, iż zaszła pod Łappami stanowcza rozprawa. Drugim punktem znaczniejszego zboru jest miasteczko pewne w Podlaskiem; zebrany tam zastęp jest znaczny; dowodzi nim ktoś noszący przybrane nazwisko Muchy. Najznaczniejszym i najdzielniejszym zastępem zdaje się być mocny bardzo oddział, rozłożony niedaleko galicyjskiej granicy; ma on z 500 karabinów i ze 200 dubeltówek, prócz niemałej liczby koszyńców, jeźdźców z lancami i młodzieży w rewolwery zbrojnej. Dowodzi nim Langiewicz, ze szkoły wojskowej w Cuneo. Prócz tego są zbrojne gromady w innych okolicach, w lasach itd. W ogóle ludzi byłoby tyle ileby potrzeba, a bohaterskiego męstwa i determinacyi jest już teraz dosyć; ale brak człowieka, brak broni i amunicji. To wszystko gołemi rękoma zdobywać dopiero trzeba na nieprzyjaciela, a człowieka i z bronią niezdobędzie, jeżeli go Pan Bóg nieda. D. P.

— W Lubelskiem było w chwili rzucenia się ludności do zbrojnej obrony, kilka potyczek; w Bukowej Małej nasi rozbili 60 ułanów. Była także potyczka w Sawinie, zdaje się, że nasi odparci zostali. Janów miasto powiatowe w Lubelskiem, zostało przez naszych zajęte, a naczelnik wojenny rosyjski, słynny z okrucieństwa Biedraga, wzięty do niewoli. Lecz następnie miasto to opuszczono. Rząd rosyjski wysłał z Warszawy wojska; wczoraj za Wisłę poszły dwa bataliony do Płocka. Drut telegraficzny idący przez most został zerwany, postawiono więc na moscie wartę złożoną z kilkunastu żołnierzy pilnujących druta telegraficznego. Most na rzece Liwcu pod koleją warszawsko-petersburską sporządzony; pilnuje go batalion wojska. Udało się także wojsku naprawić most na Bugu. Kolej warszawsko-krakowska za Piotrkowem zreperowana, popusta znów pod Kutnem warszawsko-bydgoska. Telegrafy jeszcze nie zrestaurowane.

Słusznie niewierzyliśmy w niezadowolenie, jakoby pomiędzy w. księciem a p. Wielopolskim istniejące. Owszem panuje pomiędzy niemi najlepsza harmonia, a wpływ p. Wielopolskiego nigdy nie był tak stanowczym, a pozycja w rządzie tak mocną jak dzisiaj. Cz.

— W skutku wiadomości o zgromadzonych bandach w Głinojecku i okolicach, wysłany był dla ścigania ich oddział, składający się z dwóch secin kozaków i 50 ludzi piechoty, pod dowództwem pułkownika Sierputowskiego.

Przejrawszy miejscowość pomiędzy Płońskiem a Małuzynem i nie znalazłszy tam band, oddział przybył 28. Stycznia do Głinojecka, gdzie okazało się, że robotnicy z tamecznej cukrowni, podbudzeni przez kilku sąsiednich mniejszych właścicieli ziemskich i dwóch swych podmajstrzych, namówieni przytem przez księdza Krużmanowskiego, który błogosławił ich i dał im chorągiew w miejsce sztandaru, poszli pod przewodnictwem swych podmajstrzych w kierunku kn Bielskowi; lecz doszedłszy do lasu w Szapsku, rzucili tam swe piki i kosy, rozbili się i powrócili do domu. Dowódca oddziału aresztował księdza, robotnicy zaś pozostawieni, zostali na wolności, pod odpowiedzialnością właściciela, który zobowiązał się piśmiennie, że nigdzie się nie odda i że dostawi ich na każde wezwanie władzy.

Następnie otrzymano wiadomość, że banda około sto ludzi idąca od Bielska, z rana była w Raciążu, dopuściła się tam nadużyć i szła drogą do Głinojecka, lecz dowiedziawszy się o bytności tam oddziału, zwróciła się w przeciwną stronę.

W skutku tego oddział przedsięwziął ścigać tę bandę i dognał ją we wsi Uniecku. Wieś tę otoczono, buntownicy dostrzegłszy zbliżające się wojska, zaparli się w dwóch domach i zaczęli silne strzelanie z broni; po półgodzinnym oporze, w czasie którego zapaliła się mała stodoła, z której ogień rozszerzył się do domów zajętych przez buntowników, wybiegli oni tak z tych jak i z innych domów, zebrałi się w gromadę i prosili o litość. Kiedy zaś dowodzący oddziałem pułkownik Sierputowski zbliżył się do nich, dano do niego dwa strzały, w skutku czego kozacy rzucili się na gromadę, lecz byli wstrzymani przez pułkownika Sierputowskiego, zdoławszy jednak zadać rany kilku buntownikom.

Następnie odebrano im brón, którą stanowiły strzelby, piki i kosy. Oprócz dwóch zabitych i kilku zaginionych, ujęto 75 ludzi z nich, 22 raniionych. Ze strony wojska jest raniionych dwóch kozaków. Ujęci i ranieni zostali odwiezieni i oddani do twierdzy Nowogrodzkiej.

W liczbie ujętych buntowników, znajduje się niejaki Wolski, przybyły tu z Włoch; przy nim znaleziono polecenie komitetu centralnego dowodzenia oddziałem Mławskiego oddziału i wszystkimi spotkaniami po drodze bandami, i paszport włoski. Dz. Pow.

— Znajac wszystkie raporta z różnych kampanii a szczególnie z czerkiewskiej, krymskiej zawiśliśmy do stosunku liczb podawanych poległych i innych. Tak zwykle na 1 Rosyanina przypada pięćdziesiąt nieprzyjaciół rannych lub zabitych. Jak się zdaje podobne raporta wyczytujemy teraz w dziennikach urzędowych o utarczkach wojska z powstańcami. Podajemy na dowód następujące urzędowe raporta z Dziennika powszechnego:

Dnia 26. Stycznia 2. półszwadron 2. szwadronu Smoleńskiego pułku ułanów J. C. Wys. wielkiego księcia cesarzawicza następcy tronu, pod dowództwem sztab-srotmistra Ziatchanowa, wszedł do miasta Łomży gdzie według słów tamtejszych mieszkańców, zupełnie było spokojnie; jednakże ułani weszli zachowując należyte ostrożności, a zaledwie wjechali na rynek, z za domu dzielącego go na dwie części ukazał się uzbrojony tłum 400 ludzi, a za nim 16 szeregowców, wziętych przez buntowników do niewoli.

Po pierwszym strzale wypadł z tłumy, ułani rzucili się do ataku,

przy czym zrabali na miejscu przeszło 30 ludzi, odbili jeńców, dwa wozy wojskowe, i 5 koni należących do buntowników.

Scigając rozproszonych buntowników ułani spotkali wychodzącą z kościoła procesję, a za nią uzbrojony tłum, który strzeliwszy do ułanów, schował się za mur otaczający kościół, i ztamtąd dawał strzały przy czym zabito 2 żołnierzy i jednego konia frontowego, raniono dwóch szeregowców, z których jeden ma lekką ranę.

Oddział buntowników przybył do m. Łomży dnia 26. z wsi Tuszcze. Co dalej nie mówi raport?

Francya.

Paryż, 2. Lutego. — Odpowiedź cesarza na adres senatu, którą dziś zamieścił Monitor, jest bardzo krótka i bezbarwna. Godnem jest uwagi, że wcale pomijają milczeniem głos księcia Napoleona, który przeciw adresowi się oświadczył.

— Monitor zamieszcza korespondencją londyńską, że Anglicy chwają propozycją francuską w Wasyngtonie zmierzającą do pogodzenia stanów północnych z południowemi.

— Biuro Reutersa donosi z Meksyku pod d. 20. Grudnia, że Francuzi jeszcze 30 mil są oddaleni od Puebli, gdzie Meksykianie silne fortyfikacje zbudowali.

— Monitor ogłasza prawo przyjęte przez ciało prawodawcze i senat wyznaczające ministrowi handlu kredyt 5 milionów fr. na wspieranie obwodów podupadłych z powodu braku bawełny do wyrabiania po fabrykach tkanin.

— Raporta generała Foreya wielkie sprawiły niezadowolenie w kołach wyższych rządowych. Zamiast zdobyć Pueblę i po zwycięstwie ruszyć na Meksyk, Forey wciąż siedzi w Orizabie. Spodziewano się tu rychłego i energicznego wystąpienia Foreya, ponieważ dotąd niemoga sobie wystawić trudności, jakiej wyprawa napotyka. Teraz tłumaczą generała Lorenceza, który mimo większych trudności a mniejszych sił zdobył się na większą rzecz. Wątpią teraz, czyli najbliższa poczta coś pomysłniejszego przywiezie. Z Cherbourga znów odchodzi do Meksyku 3500, z Algieru 1600 wojska. Oprócz tego wysyłają 300 Arabów do robot w Meksyku jako wytrzymalszych na klimat.

— Do Gazety Kolońskiej piszą z Paryża: Obawiają się, czyli też mają nadzieję lub sądzą, że powstanie w Polsce przybierze wielkie rozmiary.

— Wiele poprawek wniesiono do adresu, gdzie mowa o Rzymie i Meksyku. Co do Rzymu powiedziano w nich, że ponieważ układy z Rzymem są bez celu, przeto Francuzi powinni ustąpić z Rzymu, a co do Meksyku, wynurzono ubolewanie, iż siły francuskie na tak niepewną i awanturniczą wyprawę zostały użyte, że ani zasady ani interesu Francji niepowinny jej doradzać aż do Meksyku udawać się, aby się dowiedzieć, jakiej też to państwo życzy sobie formy rządu. Inna poprawka domaga się wolności prasy. Wszystkie te poprawki wychodzą od opozycji republikańskiej.

— Napływ w ostatnich dniach spraw krajowych i kwestyj najbliższej nas dotyczących, niezostawiał miejsca w kolumnach dziennika naszego na zamieszczanie dokumentów, które zebrane w tak zwanej „zóltej księdze”, senatowi i ciału prawodawczemu francuskiemu udzielone zostały. Depesze odnoszące się do sprawy rzymskiej przedewszystkiem zasługują na uwagę, a mianowicie depesza pana Drouyn de Lhuys do margr. Cadore, pełnomocnika francuskiego w Londynie, którą tu przytaczamy:

Z pałacu w Compiègne, 25. Listopada 1862.

Panie! sprawy bieżące, które całą moją wyczerpywały bacność, opóźniły chwilę zawiadomienia przezemnie ambasady cesarskiej w Londynie, o kombinacji, którą lord Cowley miał sobie poleconem odczytać mi przed jakimś czasem w przedmiocie sprawy rzymskiej. Wiadomo mi że ambasador angielski zdał sprawę rządowi swemu z moich uwag, niemniej jednak przedsięwzięciem powtórzyć je w mej korespondencji i ten jest przedmiot depeszy którą dziś panu przesyłam.

Komunikacya gabinetu angielskiego nosi datę 31. Październ. Lord Russell poczyna od obrony swej, iż niechce wywierać żadnego parcia na postanowienia nasze i że postępowaniu swemu nadaje jedynie cechę szczerzej wymiany zdań. Przyznaje on że prawo narodów dozwala pewnych wyjątków od prawidła, według którego każdy naród najlepszym jest sędzią formy swego rządu. Wyraża on jednak zdanie że chwila nadeszła, w której interwencya francuska powinna wziąć koniec. Oddając hold wysokim względem, które natchnęły cesarza zamiarem pojednania papieża z Włochami, nie dzieli on nadziei jaką JCMość do tego przywiązuje i uważa jako załatwienie zarazem słuszne i praktyczne, pozostawić odtąd Rzym Rzymianom.

Odczytawszy depeszę głównego sekretarza stanu lord Cowley, dodał, iż jest upoważniony zostawić mi jej odpis, jeżeli tego żądam; nieprzyjąłem ofiary, któraby z mej strony świadczyła była o zamiarze wejścia w dyskusyę regularną i ciągłą.

»Pewny jestem, — rzekłem ambasadorowi angielskiemu, — iż dość mi jest znaną myśl JCMości abym potrzebował w tej chwili żądać od niego rozkazów. Cesarz wytknął tor swego postępowania w liście swym z 20. Maja. Ja sam wstąpiłem do ministryum spraw zagranicznych aby prowadzić politykę odpowiednią zapatrywaniu się wskazanemu w tym dokumencie. Dostyc jest odnieść mi się do niego i porównać kierunek w nim wskazany z zadaniami, jakie lord Russell wyraził, abym ujrzał przestrzeń dzielącą rząd Jego Ces. Mości z gabinetem angielskim w sprawie rzymskiej.

Lecz zapytuję się równocześnie, — dodałem, — czy gabinet londyński ma powody prawdziwie naglące postawiania na tem polu swych zdań naprzeciw naszym i wykazywania różnicy naszego zapatrywania się na rzecz.»

Jesteśmy w Rzymie aby osłaniać opieką oręża naszego osobę i władzę ojca św. Postanowienie to przyjęte przez rząd poprzedzający przy-

wrócenie cesarstwa, nakazywały nam interesa których ważność nadaremnie byłoby podnosić. Zajmując ciągle Rzym jak również posyłając tam wojsko nasze, posłuszni byliśmy konieczności, której niemogliśmy zapobiedz i niewolno nam z niej się wyłamywać.

Rząd Najj. królowej angielskiej nie podlega żadnym podobnym względem w kwestyi rzymskiej, i w dyskutowaniu może mieć tylko interes pod pewnym względem akademyczny.

Tak ją od początku pojmował, jak to zaświadczają rozmowy ministrów królowej z posłami rzeczypospolitej w Londynie. Lord Palmerston podówczas sekretarz stanu spraw zagran., bez trudności uznawał wyjątkowe położenie Francji w obec rządu kościelnego i obowiązków wyjątkowych jakie kościół na nas wkładał.

Widzę tego dowód w rozmowach z p. Gustawem Braumont w końcu Listopada 1848 roku gdy po pierwszy raz była mowa o wysłaniu wojska francuskiego do Civitta-Vecchia. Lord Palmerston wyraził się w tym samym duchu do bar. Gros, podczas poselstwa, które tenże spełnił w Londynie w Styczniu 1849 r. W d. 23. Kwietnia admirał Cécille tak streścił wrażenia głównego sekretarza stanu w przedmiocie mającej się przedsięwziąć wyprawy rzymskiej.

»Rząd królowej daleki od wszelkiej obawy lub niespokojności, przyklaskuje tej wyprawie pod każdym względem; mniema on że obecność wojska naszego w państwie rzymskiem spowoduje ruch reakcyjny, odpowiedni ruchowi który się objawił w Toskanii, przyspieszy kres anarchii która hańbę czyni Rzymowi; ułatwi przywrócenie regularnego rządu.»

W kilka tygodni później, margr. Lansdowne, w rozprawach w izbie lordów, twierdząc że gabinet angielski nie radził wyprawy rzymskiej, oświadczył, iż jej bynajmniej nie ganił tego projektu, gdy mu został zakomunikowany.

Ja sam będąc powołanym do reprezentowania Francji przy Najj. królowej angielskiej, miałem sposobność przekonać się, że rząd jej przyjął od początku interwencję francuską w Rzymie jako konieczność ciążącą na nas i według wyrażen samego lorda Palmerstona jako rzecz słuszną, i że zapatruje się z najprzyjaźniejszym usposobieniem dla Francji na obowiązki jak również na trudność naszego zadania.

Oparłem wspomnienia moje pod tym względem, na wyjątkach z korespondencji mego wydziału, które kazałem zebrać dla własnej mej wiadomości. Niewahałem się zresztą uznać wraz z ambasadorem angielskim, że językowi rządu angielskiego towarzyszy pewna oględność sformułowana bądź w zwierzeniach dyplomatycznych, bądź w dyskusjach parlamentu. Nie mogło być myślą moją śledzić w rozmowach ministrów angielskich w r. 1848 i 1849 oświadczeń niezgodnych z sądem jaki wydadają teraz o obecności wojska francuskiego w Rzymie: »Chcę tylko, — rzekłem do lorda Cowley, — przypomnieć dobrą chęć, jaką rząd Najj. królowej angielskiej okazywał się podówczas ożywionym względem Francji i nie mogę zwrócić myśli na dowody wzajemnego zaufania, jakie oba kraje dawały sobie od owej epoki, na wielkie sprawy, których wspólnie dokonywały, nie myśląc o prawie naszym liczenia dziś na uczucia przynajmniej podobne ze strony Anglii w kwestyi rzymskiej.

Nie w naszej postawie, ani w naszych aktach nie mogło wszczepiać domysłu w gabinet londyński, że nie jest zawsze naszym zamiarem położyć kres zajęciu Rzymu, skoro uznamy iż to uczynić będziemy mogli, bez szkody dla powierzonych nam interesów. Anglia nie pragnie szczerzej jak my, aby się zbliżył koniec naszej interwencji. Cóż innego wyuagrodzić może w istocie nasze ofiary jak zadowolenie z dopełnienia obowiązku? Jakąż inną możemy z tego mieć korzyść, prócz zaszczytu żeśmy pozostali wiernymi posłannictwu, które nam przypadło? Jakiż sprawiedliwy interes lękać się może polityki, której jedynym jest celem wyrównać trudności, które nas zatrzymują w Rzymie i uczynić tam obecność wojska naszego nadal niepotrzebną? Nie tailem zresztą ambasadorowi angielskiemu, jak dalekim jest plan podany depeszą lorda Russella od dostarczenia rękojmi, jakiemi uważamy się za obowiązanych otoczyć położenie ojca św. przed opuszczeniem Rzymu. I my także schylamy czoło przed powagą zasady nieinterwencji; maksymy angielskie są naszymi; pojmujemy w ten sam sposób uszanowanie winne wszechwładztwu narodowemu. Rząd cesarski czerpie z niego swój początek i siłę, i monarcha, który tak szlachetnie ujął się za sprawą niepodległości półwyspu, nie może być zapewne podejrzewany, iż chce zapoznać na którymkolwiek punkcie Włoch prawa ludu włoskiego. Lecz stan rzeczy, nad którym zastanawiamy się nie jest podobnym do żadnego innego i prawidła zwykłe prawa publicznego nie dadzą się do niego zastosować. Jeżeli położenie nasze jest wyjątkowym pod wszelkimi względami, nie mniej wyjątkowym jest położenie papieża w obec swych poddanych.

Gdy wszelka władza się utrzymywała poniekąd własnym urokiem, siły materialne rządu papieżkiego wystarczały do zapewnienia spokojności i pokoju w państwie rzymskiem; lecz stolica św. uległa w porządku świeckim losowi zachowanemu innym rządów, a nie będąc jak one przez swą naturę i organizacyę w stanie zastosowania swych środków obrony do niebezpieczeństw, ucierpiała więcej niż rząd każdy inny. Do tych powodów ogólnych słabości przyczyniły się świeże klęski wywołane przez starcie się interesów we Włoszech, i rząd ojca św. jest dziś więcej niż kiedy mocarstwem rozbrojonem.

Gdyby Rzymianie zostali w podobnej chwili powołani do orzeczenia o istnieniu tej władzy, wypadek nieodbyłby się w warunkach właściwych, aby je uczynić szczerem i bardzo łatwo przewidzieć jaki byłby rezultat.

Czyż to rozwiązanie długiej kryzys mogłoby być uważane za załatwienie? Niebyłoby to raczej początkiem nowych trudności, nietylko dla Włoch, lecz dla wszystkich rządów. Od lat czterestu jest kwestya rzymska u nas zajęciem do sumień. Raz tylko poruszyła ona umysły w Anglii i gabinet angielski mógł opierając się na świeżem doświadczeniu sądzić o zamieszaniach, jakie wzniecić może w całym świecie, jeżeli nie

